

Grafik Tasarımda Yenilik ve Direnç

Mesut Tanrıkulu¹

Özet

Teknolojik gelişmelerin ve dijital çağın baş döndürücü bir hızla ilerlemesi, içinde bulunduğumuz çağın en belirgin özelliklerinden biridir. Bu özellik hayatımızı kökten değiştiren ve bir dönüşüme uğratan bir dizi yenilik ve bu yeniliğe karşı bir dirençle ortaya konmaktadır. Grafik tasarımın tarihsel gelişiminde tasarım sürecini şekillendiren teknolojik gelişmeler ile günümüz teknolojileri arasında sürekli yenilenen ve güçlü bir bağ bulunmaktadır. Bu bağ insanların yenilikler karşısında gösterdikleri direnç ve yenilikleri kabullenememe noktasında da kendisini göstermektedir. 19. ve 20. yy. da ortaya çıkan sanat akımlarının ilk ortaya çıktıklarında çok fazla eleştiriye maruz kalmış olmalarına rağmen sanatın yönünü değiştirmeyi başardığı gibi günümüzde dijital dönüşüm sonucu grafik tasarım alanını etkileyen yapay zekâ teknolojileri de benimsendiği ve uyum içerisinde olduğu sürece tasarımın geleceğini şekillendirme potansiyeline sahip olarak değerlendirilmektedir. Grafik tasarım özelinde bu yeni teknolojilerden korkmak ve bir direnç oluşturmak yerine onları benimseyerek etkili bir şekilde kullanıp tasarım sürecine dahil edebilmek günümüz tasarımcılarının var olma koşulu olarak düşünülmektedir.

Giriş

Günümüzde, özellikle yapay zekâ teknolojisinin grafik tasarım yazılımlarına entegre edilmesi, tasarımcılara önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Bu entegrasyon sayesinde, tasarımcılar teknik detaylarla uğraşmak zorunda kalmadan sadece düşünce süreçlerine odaklanabilirler. Artık grafik tasarımcılarının teknik bilgiye sahip olmaları kaçınılmaz bir gereklilik olmaktan çıkmıştır; tasarımcılar, yaratıcılıklarını geliştirmeye odaklanırken uygulama aşamasını yapay zekaya bırakabilmektedirler. Ancak, teknolojinin sunduğu bu kolaylıklara rağmen, tasarımcılar arasında bu yeni teknolojiyi

1 Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, mesut.tanrikulu@giresun.edu.tr,
ORCID: 0000-0002-3025-9764

benimseme konusunda farklı yaklaşımlar görülmektedir. Kimi tasarımcılar, teknolojinin sunduğu avantajları hızla benimseyerek tasarımlarını daha etkili hale getirmeye çalışırken, bazıları ise bu teknolojik gelişmelere karşı bir direnç oluşturmuştur. Bu direnç, grafik tasarım tarihindeki diğer teknolojik gelişmelerde de gözlemlenen bir durumdur. Bu direnç, sadece teknolojik gelişmelerin sonucu değil, aynı zamanda grafik tasarım tarihindeki dönüm noktalarına karşı da ortaya çıkmıştır. Geçmişte ortaya çıkan sanat ve tasarım akımlarına karşı gösterilen direnç, yeni sanat akımlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, fikirsel yeniliklere karşı gösterilen direnç, yeni düşüncelerin ve akımların ortaya çıkmasına katkıda bulunmuş ve tasarımcıların varlığını daha da güçlendiren bir faktör olmuştur. Ancak teknolojik yeniliklere karşı gösterilen direnç, günümüzde tasarımcıların ayakta kalmasını zorlaştıran bir durum olmuştur. Tasarımcılar, teknolojik yeniliklere karşı direnç göstermedikleri ölçüde rekabet avantajlarını sürdürebilirler. Bu nedenle yenilik kavramının içeriği yani fikri yenilik mi yoksa teknolojik yenilik mi olduğu tasarımcılar için kritik bir öneme sahiptir.

1. Yenilik

Afuah (2003) yeniliği “müşterilerin istediği yeni ürün veya hizmetleri sunmak için yeni bilgilerin kullanılması” olarak tanımlamıştır (s. 369). Yenilik, “bir buluş ve ardından onun ticarileştirilmesiyle oluşan olgudur” (s. 13).

Afuah’un yenilik tanımı, müşteri taleplerini karşılamak için yeni bilgilerin kullanılmasını vurgularken, ticarileştirme süreciyle birleşen bir buluşun oluşumunu ön plana çıkarmaktadır. Bu durum önceki bilgi, teknoloji veya uygulamalara dayanarak yapılan ve ilerleme, gelişme veya iyileştirme sağlayan bir değişikliği ifade etmektedir. Yenilik olgusu mevcut durumu geliştiren veya değiştiren yeni fikirler, ürünler, süreçler veya yöntemler aracılığıyla gerçekleşmektedir.

Yenilikçilik kavramı farklı ve daha etkili yaklaşımları benimsemeyi, sürekli iyileştirmeyi ve ilerlemeyi hedefleyerek ön plana çıkan bir süreç karşılık gelmektedir. Yenilikçilik Afuah’ın tanımında belirtilen yenilikleri hayata geçirme sürecidir. Bu süreç, müşteri beklentilerini karşılamak için yeni çözümler üretmeyi amaçlarken bu çerçevede farklı perspektiflerden yararlanarak ilerlemeyi de sağlamaktadır. Yenilikçilik sadece mevcut durumu iyileştirmekle kalmaz, aynı zamanda gelecekteki ihtiyaçları karşılamak için sürekli olarak uyum sağlama ve gelişme sürecini de içermektedir.

Yenilik genellikle beklenmedik ve önceden tahmin edilemeyen bir biçimde ortaya çıkan, yeni ve çoğu zaman başlangıçta belirgin olmayan bir gelişim

sürecidir. Yenilik; nadir, öngörülemeyen ve belirgin özelliklere sahip siyah bir kuğu olma eğilimindedir. Geleneksel normları ve mevcut çerçeveleri aşarak, önceden görülmemiş çözümler, ürünler veya süreçler sunma sürecini ifade etmektedir. Bununla birlikte genellikle ilk bakışta fark edilmeyen, ancak sonradan büyük etkiler yaratan yaratıcı ve dönüştürücü bir güçtür (Kramer ve Wrightson, 2016, s. 17).

Yenilik önceki bilgi, teknoloji veya uygulamalara dayanarak yapılan ve ilerleme, gelişme veya iyileştirme sağlayan bir değişikliği ifade etmektedir. Yenilikçi olma eğilimi ise farklı veya daha etkili bir yaklaşımı benimseyerek yeni çözümler üretmeyi, sürekli iyileştirmeyi ve ilerlemeyi amaçlayan bir kavramdır. Mevcut durumu daha ileriye taşıyan veya kökten değiştiren bir perspektif sunan yenilik kavramı, sadece yeni fikirlerin ve ürünlerin ortaya çıkmasıyla değil, aynı zamanda süreçlerin ve yöntemlerin evrimleşmesiyle de ilişkilidir. Sıradanın ötesine geçmeyi hedefleyen yenilikçilik, farklı ve daha etkili yaklaşımları benimseyerek yeni çözümler üretmeyi, sürekli bir iyileştirme süreci içinde var olmayı ve ilerlemeyi amaçlamaktadır.

Grafik tasarım alanında yaratıcılık ve değişim aracılığıyla, yenilikçilik mevcut normlara meydan okuyarak geleceği şekillendirme potansiyeline sahiptir. Bu kapsamlı bakış açısı, yenilikçiliği yalnızca bir sonuç değil, aynı zamanda bir süreç olarak ele almaktadır. Özellikle tasarım süreci içerisinde sürekli öğrenme ve uyum sağlama isteğiyle nitelenen yenilik kavramıyla statükoyu sarsarak, grafik tasarımın daha iyi, etkili ve sürdürülebilir bir gelecek oluşturabilmesi için kapıları aralamaktadır. İletişim ve grafik tasarımın alanında var olan bilgi, teknoloji veya uygulamalara dayanarak yapılan bir değişim olan yenilik, bu değişim, ilerleme, gelişme veya genel bir iyileşmeyi ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında değişim kavramına kısaca değinilmesi yerinde olacaktır.

Genel tanımıyla değişim; bir sistem, süreç ya da ortamın bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde mevcut durumdan farklı bir duruma geçirilmesidir (Sabuncuoğlu 2008, s. 63).

Değişim iletişim ve grafik tasarım alanındaki evrimi ifade eden dinamik bir kavramdır. Geleneksel iletişim yöntemleri ve grafik tasarım uygulamalarında kullanılan yazılımlar, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte önemli bir değişime uğramıştır. Bilgiye erişim noktasında iletişimin hızı ve tasarım araçlarındaki teknolojik değişimler grafik tasarım tarihi boyunca köklü değişimlere neden olmuştur.

Teknolojik değişim bir işi yapmak için kullanılan araç gereçlerin süreç içerisinde yenilenmesi ve sonuçta değişmesidir (Erdoğan, 2002, s. 17).

Görsel iletişim ve grafik tasarım süreçlerine etkisi en üst düzeyde olan teknolojik değişim, yeni iletişim araçları ve platformları, ile birlikte tasarımcılara daha geniş bir izleyici kitlesiyle etkileşimde bulunma fırsatı tanımıştır. Grafik tasarımın teknolojiyle kaçınılmaz entegrasyonu, tasarımcılara daha güçlü ve sofistike araçlar sunmuştur. Artırılmış gerçeklik, sanal gerçeklik ve 3D tasarım gibi yenilikçi teknolojiler, görsel anlatımları daha etkileyici ve katılımcı hale getirmiştir. Bu da tasarımın sınırlarını zorlayarak izleyicilerde daha derin ve anlamlı deneyimler oluşturmuştur. Son günlerde yapay zekâ ile birleşen tasarım araçları tasarımcıları program bilgilerinin yeterli olup olmama sorunundan kurtarıp, yaratıcı süreçlere daha fazla odaklanmalarına olanak tanımıştır. Bu durum ise grafik tasarım alanında biçimlerin değil fikirlerin estetiğini ön plana çıkarma potansiyelini tartışılır hale getirmiştir. Fakat hemen her yenilik ve değişim sürecinde olduğu gibi grafik tasarım alanında da alışılmış olanı bırakmak ya da ondan uzaklaşmak kolay olmamıştır. Bazı yenilikler ve değişimler kolayca benimsenirken bazıları ise bireysel ya da grup olarak yeniliğe karşı direnci doğurmuştur.

2. Direnç

“Kültürel kodları tersine çeviren alternatiflerle çelişen, onları ortadan kaldıran veya engelleyen ifade edici davranışlar” direnç olarak tanımlanmaktadır (Pitts, 1998, s. 71).

Yeniliğe ve değişime karşı oluşan direnç grafik tasarım alanında kültürel kodları ve ifade biçimlerini yeniden düşünerek, alternatif perspektiflerle çelişen ve mevcut normları sorgulayan bir direnç alanı haline gelebilmektedir. Grafik tasarımcılar; estetik tercihleri, renk seçimleri, tipografi ve görsel semboller aracılığıyla kültürel kodları tersine çevirebilir, bozabilir veya değiştirebilirler. Örneğin, geleneksel normlara karşı çıkararak, cinsiyet rollerini, sosyal normları veya siyasi görüşleri sorgulayan grafik tasarımlar oluşturabilirler. Bu tasarımlar, izleyicileri düşünmeye ve mevcut kültürel olaylara karşı bir direniş oluşturmaya teşvik ederek, grafik tasarımın toplumsal bir ses haline gelmesini sağlar. Aynı zamanda tasarımcılar özgün ifadeleri ve alternatif bakış açılarını vurgulayarak, kültürel kodlara meydan okuyan ve yeni düşünce tarzlarını destekleyen grafik tasarımlar aracılığıyla dirençlerini ifade edebilirler. Fakat burada söz konusu olan grafik tasarımcıların kendi mevcut konforlu alanlarını tehdit eden, tasarım yapmak için kullandıkları araç gereç ve yazılımlar içeriğindeki değişimdir. Bu durumda tasarımcı, değişim ve yeniliğe bağlılığı reddedip teknolojik değişimlere karşı bir direnç oluşturmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında direnç, “Sadece bağlılığı reddetmekle kalmayıp, bunu bu bağlılığı destekleyen ideolojilere meydan okuyarak yapan eylemler” olarak tanımlanabilmektedir (Weitz, 2001, s. 670).

Bu direnç, belirli bir estetik anlayışını koruma, el becerilerine vurgu yapma veya yeni teknolojiye uyum sağlama konularında ortaya çıkabilmektedir. Geleneksel tasarımın nostaljik değerini savunma eğiliminde olan bazı profesyoneller, dijital teknolojinin getirdiği hızlı değişime karşı çıkabilirler. Ancak, unutulmamalıdır ki teknolojik ilerlemeler, tasarımcılara daha verimli ve çeşitli seçenekler sunarak yaratıcılıklarını daha geniş bir perspektiften ifade etme fırsatı tanımaktadır.

Grafik tasarım, günümüzde teknolojinin etkisi altında önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Sanatın ve tasarımın geleneksel unsurları, dijital teknolojinin hayatımıza girmesiyle birlikte farklı bir boyut kazanmıştır. Ancak, bu teknolojik gelişmelerin getirdiği yeniliklere karşı bazı dirençler de gözlemlenmektedir. Geleneksel tasarım unsurları günümüzde hala varlığını sürdürse de teknolojinin gelişmesiyle birlikte grafik tasarım alanında yaşanan değişimlere ayak uydurmak bazı profesyoneller için zorlu olabilir. Özellikle, yapay zekâ entegreli bilgisayar destekli tasarım yazılımlarının yaygınlaşması ve dijital platformların önem kazanmasıyla birlikte, bazı tasarımcılar eski yöntemlere bağlı kalmaya çaba gösterebilmektedirler.

Bireyler yenilikleri ve değişimleri genellikle doğuştan gelen konservatif bir tutumla karşılamaktadır. Yaşamsal sürekliliği sağlama içgüdüğü, çevresel değişikliklere karşı isteksizlikle karakterizedir ve bu değişiklikleri, belirsiz ve öngörülemeyen bir serüven olarak algırlar. Bu bağlamda, insanlar tipik olarak değişime karşı direnç sergilerler. Bu direnç, değişimin bireylerin dünya görüşlerini tehdit etmesinden, değer sistemlerini sarsmasından ve rasyonelliklerini sorgulamaya yönlendirmesinden kaynaklanabilmektedir (Argyris, 1990).

Grafik tasarım alanındaki teknolojik yeniliklere karşı tasarımcıların gösterdiği direnç, aynı zamanda teknolojinin insan unsurunu ne kadar etkilediğiyle ilgili bir tartışma noktası da sunmaktadır. Tasarımcılar, geleneksel ve dijital araçları ustaca birleştirebilirler. Böylece hem geçmişin estetik değerini koruyabilir hem de geleceğin teknolojik trendlerine ayak uydurabilirler. Bu dengeyi bulmak, tasarımcıların yaratıcılıklarını sınırlamadan teknolojinin sunduğu olanaklardan en iyi şekilde faydalanmalarına olanak tanımaktadır.

3. Grafik Tasarımın Evrimi

Grafik tasarımın tarihsel gelişimi ve değişimi bu alanın ve iletişim aracının bugünkü karmaşıklığına ve çeşitliliğine nasıl ulaştığını anlamak

için kritik bir perspektif sunmaktadır. Tarihsel serüvenine sembollerin ve yazının tasarımı olarak başlayan grafik tasarım, çok eski antik uygarlıkların taş kabartmalarından başlayarak eski el yazılarına kadar uzunca bir yol katetmiştir. Sanayi Devrimi ile birlikte matbaanın icadı ve basım teknolojisinin gelişmesi, kitap tasarımı ve reklamcılık alanlarında büyük bir dönüşüme yol açmıştır. 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan, özellikle kültürel ve sanatsal alanları etkisi altına alan modernist hareket, tipografi ile grafik tasarımın evriminde önemli bir eşik olan tasarımda işlevselliği ve minimalizmi ön plana çıkarmıştır. Farklı alanlarda ortaya çıkan minimalizm, maksimalizm, yapıbozumculuk, postmodernizm gibi akımlar grafik tasarımı da etkisi altına almıştır. Bu etkileşimde olduğu gibi toplumsal durumlarda kolektif davranış sonucunda ortaya çıkan trendler de grafik tasarımı etkilemiştir. Fakat gerek sanat akımları gerekse toplumsal trendler çoğu zaman kendinden önceki akımlara ve trendlere karşı bir direnç hareketi olarak ortaya çıkmıştır.

Grafik tasarımcı içinde bulunduğu toplumu oluşturan bir birey olarak toplumdan bağımsız olarak düşünülemez. Dolayısıyla toplumsal trendler tasarım trendlerini yönlendirmekte ve tasarım problemlerine inovatif çözümler sunabilmektedir. Bu durum günümüz dünyasını şekillendiren dijital devrim ve tasarım ilişkisine ışık tutmaktadır. İletişimi ve insan ilişkilerini sanallaştıran dijital devrim ile birlikte bilgisayarlar ve dijital tasarım araçları, grafik tasarım alanındaki bu değişim ve dönüşümün çok daha fazla hızlanmasına neden olmuştur. Tasarım alanındaki bu değişim dönüşümler bazı toplumsal veya bireysel tepkileri de beraberinde getirmiştir. Baskı makinalarının, bilgisayarın, çizim tabletlerinin ve daha birçok teknolojik yeniliğin grafik tasarım alanında kullanılması ancak tasarımcıların ilk etapta bu yeniliklere uyum sağlayamaması sorunu bu tepkiler arasında gösterilebilir. Bu tepkilerin günümüzde grafik tasarım alanında bilimsel bilgiler ışığında yapay zekanın, alandaki teknolojik gelişmelerle birleşip bu bilgilerin pratikte kullanılması ile farklı bir boyut kazandığı söylenebilmektedir.

Teknoloji, günümüzde bilimsel bilginin her alanda uygulamaya dönüştürülmesidir. Geleneksel bakış açısında sadece temel bilim dalları olarak kabul edilen bilgilerin pratikte kullanılması, teknoloji kavramını tam olarak açıklamaktan uzaktır. Şu an eğitimden, psikolojiye, ekonomiden hukuka ve siyasete kadar birçok alanda bilimsel bilgilerin uygulanması, teknolojinin bir parçasıdır. Eğitim teknolojisi, endüstriyel psikoloji, ekonometrik modeller, karar verme ve planlama süreçleri gibi herhangi bir alandaki bilimsel bilgilerin pratikte kullanılması da teknolojik gelişme olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle hangi alana ait olursa olsun, bilimsel bilgilerin uygulamaya geçirilmesi teknolojik ilerlemenin temelini oluşturmaktadır (Sağlam, 1990, s. 232).

Bilimsel bilgilerin tasarım alanında uygulamaya konulması grafik tasarımcılara birçok açıdan fayda sağlamaktadır. Bu durum tasarımcıların daha bilinçli kararlar almalarında yardımcı olabilirken, yapay zekâ kullanımı ile tasarım trendlerini belirleme ve onlara öncülük etme noktasında önemli avantajlar sunabilmektedir. Dolayısıyla, bilimsel bilgilerin uygulamaya geçirilmesiyle elde edilen veriler yapay zekâ kullanımı ile entegre edildiğinde, grafik tasarım alanında daha etkili, kişiselleştirilmiş ve geleceğe dönük projelerin geliştirilmesine olanak tanıyabilmektedir. Bu da grafik tasarımcıların çağdaş sanat üretebilme potansiyelleri ve teknolojik gelişmelere ne ölçüde açık olduklarıyla yakından ilişkilidir.

“Dijital sanatın temeli olarak kabul edilen teknoloji, günümüzde çağdaş sanat üretiminin yalnızca bir aracı değil, aynı zamanda ortamı ve medyası durumuna gelmiştir. Teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçları vasıtasıyla sürekli olarak kendini yenileyen sanat, teknikleri karıştırarak yeni oluşumlar oluşturmuştur” (Çokokumuş, 2012, s. 52).

Kimi zaman sosyal değişim süreçlerine veya toplumsal dönüşümlere bağlı olarak gelişen ve grafik tasarım alanını da kapsayan köklü yenilikler ve değişimlere karşı gösterilen tutumlar, geçmişte olduğu gibi bugün de bir kabul etmeyişi ve karşı koyma anlamı içermektedir. Bu tutum ve davranışları daha iyi anlayabilmek için grafik tasarımın temellerine değinmek yerinde olacaktır. Grafik tasarımın tarihi içerisinde konuyla alakalı önemli dönüm noktalarına değinmek alanın geçmişi ve bugünü arasındaki bağlantıları anlamamıza yardımcı olurken geleceğe dair olası yönelişler ve yenilikçi yaklaşımları keşfetme imkânı sunacaktır.

3.1. Dönüm Noktaları

İnsanlık tarihinin erken dönemlerinde, antik uygarlıkların taş kabartmaları ve yazının ortaya çıkışı, sembollerin ve yazı tasarımının ilk örneklerini oluşturmuştur. Mezopotamya ve Mısır gibi büyük medeniyetlerin yazı sistemleri, görsel iletişimin başlangıcını simgelemektedir. Yazı ve sembollerin fikirleri, duyguları veya bilgileri aktarmak için kullanılan önemli araçlar olduğu gerçeğinden hareketle grafik tasarım bu yazıları ve sembolleri düzenleyerek iletişimi görsel olarak daha etkili bir hale getirmediği söylenebilmektedir. Sembollerin ve yazının ortaya çıkması ve evrimi görsel iletişimin temellerini oluşturmuş ve görsel iletişimde büyük bir dönüm noktası olmuştur. Sanayi Devrimi ile birlikte bilginin yayılmasında ve tasarımın erişilebilirliğinde önemli bir değişim olan matbaanın icadı ve basım teknolojisinin gelişmesi ile birlikte kitap tasarımı ve reklamcılık alanlarında büyük bir değişim yaşanmıştır. 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan modernist hareket, tasarımda

farklı yaklaşımları ön plana çıkarmıştır. Bauhaus okulu ile birlikte tipografi ve grafik tasarım sadeleştirilerek yeni bir anlatım biçiminin temelleri atılmıştır. Tüm bu gelişmeler ve köklü değişimler birtakım toplumsal dirençleri de beraberinde getirmiştir. Grafik tasarım ve sanat tarihinde yeni anlatım biçimlerini barındıran kimi önemli gelişmeler kimi zaman büyük eleştirilere maruz kalmıştır (Görsel 1).

Modern hareketin ABD’de benimsenmesi oldukça uzun bir zaman almıştır. 1913’te Modern sanatı tanıtmak üzere New York’ta açılan, ünlü Armoni Show büyük bir protesto ile karşılanmış ve 16 Mart 1913’te New York Times şöyle bir başlık yayınlamıştır: “kübistler ve fütüristler deliliği ödüllendiriyorlar”. Amerika Birleşik Devletleri’ndeki bu tutucu yaklaşım, Avrupa’daki yeni ve yaratıcı kavramların 1930’lara kadar Amerikan tasarımını etkilemesini engellemiştir. 1930’ların sonuna doğru Nazilerin estirdiği terör sonucu, mesleki yaşamlarını Avrupa’da sürdürmelerine olanak kalmayarak A.B.D.’ye yerleşen başlıca kültür adamları, yazar, sanatçı ve tasarımcılar, bazı ileri görüşlü Amerikalı sanatçılarla birlikte Amerika’da modern hareketin başlamasını sağlamışlardır (Bektaş, 1992:107).

Görsel 1: 1913’te New York’ta açılan Armoni Show sanat fuarı. Erişim Adresi: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-1913-armory-dispelled-belief-good-art-beautiful>

İster tasarımın uygulanmasını sağlayan araç gereçlerdeki teknolojik yenilikler olsun isterse biçimsel yenilikler olsun yenilik hareketleri ve sanat akımları genellikle geleneksel tasarım normlarına meydan okumakta ve bazı tasarımcılar önceki estetik anlayışlarını koruma eğiliminde olabilmektedirler. Bu durumda direnç, alışkanlıkların değişmesine, yeni tekniklere uyum

sağlamaya veya tasarım dilindeki radikal değişikliklere karşı duyulan endişelerden kaynaklanabilmektedir. Ancak zaman içinde bir yeniliğin kabul görmesi ve yaygınlaşması genellikle tasarımcılar arasında evrim geçiren bir süreci işaret etmektedir.

Grafik tasarım tarihinde her tasarım akımının kendisinden önceki tasarım anlayışlarına tepki olarak ortaya çıktığı gerçeğinden hareketle bu yenilik hareketlerinin sanatçılar ve tasarımcılar tarafından kabul görmesine karşı direnç unsurlarının ortaya çıkması yine çeşitliliği ortaya çıkarmaktadır. Grafik tasarımı da etkileyerek çeşitliliği, özgünlüğü arttıran ve farklı alanlarda ortaya çıkan postmodernizm ve yapıbozumculuk gibi yenilik hareketleri alandaki normlara karşı çıkarak grafik tasarımda çeşitliliği teşvik etmiştir. Kübizm, dadaizm, sürrealizm, süprematizm gibi akımlar, art nouveau ve arts and crafts gibi önceki hareketlere karşı bir tepki olarak doğmuştur. Bu yeni akımlar, ötekilerden farklı bir estetik ve anlatım dili benimseyerek, geleneksel sanat ve tasarım normlarına karşı bir tutum ve direnç sergilemiştir. Kimi sanatçılar ve tasarımcılar, mevcut estetik anlayışlarını sorgulamış ve değiştirmiş, genellikle radikal ve deneysel yaklaşımlar benimsemiştir.

Bu direnç, zaman içinde tasarımın evrimine katkıda bulunmuş ve çeşitli estetik anlayışlarının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu yenilik hareketlerinin ortaya çıkışı, tasarımın sürekli bir yenilenme ve gelişme sürecinin bir parçası olarak değerlendirilebilmektedir. Grafik tasarım, geçmişe karşı direnç gösteren ve birbirini besleyen bu yenilik hareketlerinin etkisiyle zenginleşmiş ve çeşitlenmiştir. Günümüzde ise özellikle yapay zekanın bilgisayarların ve dijital tasarım araçları ile birlikte kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, grafik tasarımın hızlı bir dönüşüm yaşamaya başlamıştır. Yapay zekâ kullanımının tasarım yazılımlarında kullanımının artışı grafik tasarım alanında yeni olanaklar ve tartışmalar yaratmaktadır. Bu tartışmalar grafik tasarımın evrimindeki belirgin değişimleri ve gelişimleri daha da hızlandırmaktadır.

4. Grafik Tasarımın Dönüşümü

Genel olarak bireyler ve toplumlar, değişimi engelleyen en büyük faktörlerden biri olan alışkanlıklarıyla ve değişime karşı önceden oluşmuş tutumlarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu alışkanlıklar ve tutumlar, değişime uyum sağlama sürecinde gereken çabayı göstermekte isteksizlik yaratarak bireyi bu değişim durumundan uzak tutabilmektedir. Değişime karşı direnç olarak ortaya konan bu durum yeni teknolojik koşullara uyum sağlamak istememe şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu direnç, bireysel olarak bir kişinin kendisinde veya toplumun genelinde görülebilir. Grafik tasarımcı teknolojik yeniliklerin alanda gerçekleştirdiği bu değişime karşı direncini azaltmalı veya

bu durumu aşmalıdır. Özellikle yapay zekâ alanındaki ilerlemeler, iletişim ve grafik tasarım sektörlerinde büyük değişimlere yol açmıştır. Grafik tasarımcılar, dijitalleşmeye ve teknolojik yeniliklere karşı direnç gösterebilirler de geçmişte olduğu gibi günümüzde de değişime direnenler ve değişimi kabul edenler var olacaktır.

Grafik tasarım alanında yeniliğe duyulan ihtiyaç; teknolojik gelişmeler, kullanıcı davranışlarında değişim ve rekabet koşulları gibi faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Kullanıcıların beklentilerini karşılamak ve öne çıkan bir ürün veya hizmet sunmak isteyen tasarımcılar, yeni ve etkili çözümler bulma yolunda sürekli olarak yenilik arayışına girmektedirler. Ancak kimi zaman kullanıcılar arasında da bu yeniliklere karşı direnç gözlemlenebilmektedir. Yeniliğe karşı ortaya çıkan direnç; değişimle başa çıkma güçlüğü, yeni özellikleri öğrenme sürecindeki rahatsızlık veya alışkanlıkların değişime isteksizliği gibi faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Bu direnç tasarımcılar için önemli bir zorluk olabilmektedir. Ancak kullanıcı geri bildirimlerini dikkate almak, eğitim ve rehberlik sağlamak, kullanıcı dostu deneyimler oluşturmak ve tasarımın faydalarını açıkça iletme, kullanıcıların yeniliklere daha açık olmalarını sağlayabilmektedir. Bu bağlamda kullanıcıları için tasarım yeniliğine ihtiyaç duyan tasarımcılar, kullanıcıların endişelerini anlamak ve karşılamak adına empati geliştirmelidirler. Yaratıcı çözümler sunarken kullanıcılarla iş birliği yapmak, kullanıcıların ihtiyaçlarına odaklanan tasarımlar geliştirmek, kullanıcı geri bildirimlerini sürekli olarak değerlendirmek ve kullanıcı eğitimi sağlamak, yeniliklere duyulan direnci azaltmada etkili olabilmektedir.

Kullanıcıların yenilik ve değişim karşısında gösterdikleri direnç ile grafik tasarımcıların teknolojik gelişmeler sonucunda karşılaştıkları değişime gösterdikleri direnç birbirinden farklıdır. Grafik tasarımcıların gösterdiği direnç, ortaya çıkan tasarımı kullanan kullanıcıların, arayüzü değişen ve yenilenen bir kiosk cihazına gösterdiği dirençten çok daha fazlasıdır. Tasarımcılar için, teknolojik gelişmeler tasarım dünyasında sürekli bir değişimi ve dönüşümü beraberinde getirmektedir. Bu değişim, kullanıcı deneyimini geliştirmek, daha etkili çözümler sunmak ve rekabet avantajı sağlamak amacıyla yenilikçi tasarım yaklaşımları benimsemenin çok ötesindedir.

Görsel 2: Yapay zekâ tarafından oluşturulan görüntülere karşı tasarlanmış bir yasak işareti. Erişim Adresi: <https://hyperallergic.com/806026/digital-artists-are-pushing-back-against-ai/>

Bulgar illüstratör Alexander Nanitchkov, #notoaiart etiketiyle paylaşılan bir gönderide, yapay zekâ tarafından üretilen görüntülere karşı bir direnç ortaya koymuştur (Görsel 2). Nanitchkov'un bu konudaki tepkisi, dünya genelinde 3,4 milyondan fazla kullanıcıya sahip olan ArtStation isimli dijital sanat platformunda başlamıştır. Sanatçılar, illüstratörler “Yapay Zekâ Sanatına Hayır” etiketi altında bir araya gelerek, yapay zekâ tarafından üretilen görsellerin izinsiz bir şekilde kullanılmasına karşı bir protesto gerçekleştirdiler (Görsel 3).

Görsel 3: Alexander Nanitchkov. (2022). Erişim Adresi: https://www.instagram.com/p/CmTeTFtIlxw/?img_index=1

Teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan yeni araçlar ve yöntemler, tasarımcılara daha fazla esneklik, hız ve yaratıcılık sunabilir. Ancak bazı tasarımcılar alıştıkları araçlardan ve yöntemlerden vazgeçmekte zorlanabilirler. Bu direnç yeni teknolojilere adapte olma sürecindeki rahatsızlık, kolay öğrenememe durumu ile başa çıkma güçlüğü veya mevcut beceri durumlarını değiştirmeye karşı isteksizlik gibi faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Grafik tasarımcılar, teknolojik yeniliklere duyulan ihtiyacı anlamak ve bu ihtiyaca uygun şekilde hareket etmek zorundadırlar. Bu noktada yeni teknolojilerin getirdiği avantajları araştırmak ve bilmek tasarımcıların bu yeniliklere olumlu bir bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olabilmektedir.

Günümüz hızla değişen teknoloji çağında insanlar artık yeni nesil ürünlere alışmış durumda ve bu sadece bir beklenti değil, aynı zamanda bir umut haline gelmiştir. Bu durum, farklı olmanın kesin bir yolu ve işin arkasındaki psikolojiyi açıkça ortaya koymaktadır. Demode olarak algılanabilecek bir şeyi kimse tercih etmek istemeyebilir. Bu rekabet ortamında öne çıkmak ve sıçrama yapmak için kendimizi sürekli olarak yenilemeli, yeni ve daha iyi bir yere konumlanmalıyız (Trout ve Rivkin, 2008/2011, s. 203).

Grafik tasarımcılar teknolojinin sunduğu olanaklara karşı bir direnç oluşturmak yerine bu imkanları kullanarak daha önce mümkün olmayan çözümler üretebilir ve bu sayede farklı olma ve hayatta kalabilme potansiyellerini güçlendirebilirler. Grafik tasarımcılar için teknolojik gelişmeler, yenilik ve rekabet avantajı sağlama potansiyeli taşıırken, bu değişimlere uyum sağlama ve dirençle başa çıkma yeteneği, grafik tasarım profesyonellerinin başarısını belirleyen önemli bir faktördür.

5. Geleceğe Bakış

Geliştirilen her yeni teknoloji insan yaşamını olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Aynı şekilde bu yeni teknolojilerin grafik tasarım alanını etkilememesi olası değildir. Unutulmamalıdır ki yalnızca teknolojiye çabuk uyum sağlayabilen, teknolojiyi etkili ve verimli kullanabilen tasarımcılar bilişim ve iletişim teknolojilerinin her yanımızı sardığı çağımızda varlıklarını sürdürebilirler. Günümüzde yapay zekanın özellikle tasarım yazılımlarına entegre olması ile birlikte “Grafik tasarımın geleceği var mı?” “Yapay zekâ tasarımı ele mi geçiriyor?” “Yapay zekâ, tasarımcıları işsiz mi bırakacak?” gibi kaygılar artmış ve özellikle bazı sanatçı, tasarımcı ve illüstratörler arasında tedirginliğe sebep olmuştur. Oysaki yapay zekayı tasarım sürecini kolaylaştırmak, zamandan tasarruf etmek ve mümkün olan en iyi sonuca en kısa yoldan ulaşabilmek için bir araç olarak nasıl daha iyi ve etkili kullanabileceğimiz üzerinde düşünmek daha gerçekçi bir yaklaşım

sunmaktadır. Yapay zekâ teknolojisini benimseyen, doğru ve etkili kullanan tasarımcılar istese de istemese de yalnızca teknolojik gelişmeleri doğru kullananların hayatta kalabileceği tasarım sektöründe büyümeye ve gelişmeye devam edecektir.

Grafik tasarımın tarihsel olarak geçirdiği değişimler ve dönüşümler tasarımın geleceğini anlama ve yeniliğin rolünü değerlendirme açısından kilit bir referans noktası sunmaktadır. Grafik tasarımın teknolojik gelişmeler, toplumsal trendler ve sanat akımlarından gerek konu gerekse teknik açıdan etkilenebildiği gerçeğinden hareketle, içinde bulunduğumuz dijital çağın da alana bazı yeni olanaklar sunduğunu söyleyebiliriz. Dijitalleşmenin yaygınlaşması, internet kullanımının artmasıyla birlikte, çok büyük miktarlarda kişisel verinin toplandığı bir dönemdeyiz. Bu toplanan veriler, yapay zekâ sistemlerinin eğitimi için kullanılarak daha etkili sonuçların elde edilmesine katkı sağlamaktadır. Tasarımcılara çok büyük kolaylıklar sunan yeni dijital araçlar ve yazılımların ortaya çıkması, bu verilerin çok hızlı bir şekilde görselleştirilebilmesi gibi imkanları da beraberinde getirmiştir. Bu imkanlar ile yeniliklere ve gelişmelere açık olan grafik tasarım alanının dinamik ve sürekli değişen bir karaktere sahip olması, sürekli devam eden dijital dönüşüm sürecine uyum sağlamasını kolaylaştırmaktadır.

Yapay zekâ kullanımının grafik tasarım alanında insan olarak tasarımcının kendisini tamamen süreçten çıkaracağı ya da etkisini azaltacağı düşüncesi çok fazla olumsuzluk içeren bir yargı olabilir. Grafik tasarımda yapay zekâ kullanımı, teknik olarak tasarımın yalnızca uygulama sürecini hızlandırma potansiyeline sahiptir. Estetik anlayış noktasında kararlar verebilme ve duyarlılık gibi tasarımcıda süreci yönetirken olması gereken özellikler, şu anda yapay zekanın tamamen yerine getiremediği niteliklerdir.

Yapay zekâ kullanımının grafik tasarım alanında tasarımcı olarak insan olarak tasarımcının kendisini tamamen süreçten çıkaracağı ya da etkisini azaltacağı düşüncesi çok fazla olumsuzluk içeren bir yargı olabilir. Grafik tasarımda yapay zekâ kullanımı, teknik olarak tasarımın yalnızca uygulama sürecini hızlandırma potansiyeline sahiptir. Estetik anlayış noktasında kararlar verebilme ve duyarlılık gibi tasarımcıda süreci yönetirken olması gereken özellikleri, şu anda yapay zekanın tamamen yerine getiremediği niteliklerdir.

Sonuç

Günümüz tasarım dünyasında dijitalleşme ve teknolojik yenilikler olağanüstü bir hızla ilerlemekte ve bu gelişmeler, grafik tasarım alanında önemli değişimlere yol açmaktadır. Bu sürekli değişim ve yeniliklerle başa çıkabilen tasarımcılar, sektörde kalıcı bir etki bırakma eğilimindedir.

Özellikle yapay zekâ teknolojisinin grafik tasarım süreçlerine entegre edilmesi, tasarımcılara teknik donanım yeterliliği konusunda içsel bir avantaj sağlamıştır. Yapay zekâ tasarımın teknik detaylarına odaklanma ihtiyacını azaltarak grafik tasarımcılara daha fazla yaratıcılık ve fikri estetikle ilgilenme fırsatı sunmaktadır. Bu durum, tasarımcıların biçimsel estetiğe harcadıkları zamanı azaltıp tasarımda daha derin ve anlamlı bir estetik anlayışını benimsemelerine olanak tanımaktadır. Grafik tasarım alanındaki bu değişimlere uyum sağlayan tasarımcılar, sadece teknolojik gelişmeleri takip etmekle kalmayıp, aynı zamanda bu yenilikleri benimseyerek tasarım süreçlerini optimize etme konusunda bir adım öne çıkmaktadırlar. Sonuç olarak, teknolojik yeniliklere ayak uyduran ve bu değişimleri tasarım anlayışlarına entegre eden tasarımcılar, sektörde daha kalıcı ve etkili bir varlık sağlamaktadır. Yeniliğe direnç göstermek, genel olarak insan doğasında bulunan bir tepki olabilir. Ancak, zaman içinde tasarımcılar, teknolojinin getirdiği avantajları gördükçe ve bu avantajları etkili bir şekilde kullanmayı öğrendikçe, direnç yerini kabul ve uyum sağlamaya bırakmaktadır. Yapay zekâ özelinde bundan sonra hayatımıza girecek olan teknolojik gelişmeleri etkili ve bilinçli bir şekilde kullanan tasarımcılar, yapay zekâ ve sonrasında gerçekleşecek teknolojik gelişmelerin avantajlarından faydalanabilir ve ancak bu gelişmelere direnç göstermeyen tasarımcılar bu gelişmelerin potansiyelinden faydalanabilir.

Kaynakça

- Çokokumuş, B. (2012). Dijital ortamda kültür ve sanat. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education*, 1(3), 51-66.
- Sağlam, M. (1990). Bilimsel ve teknolojik gelişmenin sosyal ve kültürel boyutları. *Öndokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 5 (1), 233-241. 21 Kasım 2023 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/omuefd/issue/20255/215078> adresinden erişildi.
- Afuah, A. (2003). *Innovation management: strategies, implementation and profits*. Oxford University Press. 20 Kasım 2023 tarihinde <http://elibrary.gci.edu.np/bitstream/123456789/674/1/BM-722> Innovation management strategies, implementation and profits by Afuah, Allan.pdf adresinden erişildi.
- Kramer, F. D., & Wrightson, J. A. (2016). Generating innovation. In *Innovation, Leadership, and National Security*, 17–30. Atlantic Council. 21 Kasım 2023 tarihinde <http://www.jstor.org/stable/resrep03653.9> adresinden erişildi.
- Pitts, V. L. (1998). Reclaiming the female body: embodied identity work, resistance and the grotesque. *Body and Society*, 4, 67-84.
- Weitz, R. (2001). Women and their hair: seeking power through resistance and accomodation. *Gender and Society*, 15, 667-686.
- Bektaş, D. (1992). *Çağdaş grafik tasarımın gelişimi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Argyris, C. (1990). *Overcoming organizational defenses: facilitating organizational learning*. Boston: Allyn & Bacon.
- Erdoğan, İ. (2002) *Eğitimde değişim yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sabuncuoğlu, E. (2008). Liderlik, değişim ve yenilik, (Ed. Celalettin Serinkan), *Liderlik ve Motivasyon içinde*, (s. 63-82), Ankara: Nobel Yayınları.
- Trout, J. ve Rivkin, S. (2011). Farklılaş ya da öl: ölümcül rekabet çağında hayatta kalmanın sırları (B. Adıyaman, Çev.). (2.baskı). İstanbul: Media Cat Yayınları. (Eserin orijinali 2008’de yayınlandı).

Görseller

- Görsel 1:** 1913’te New York’ta açılan Armoni Show sanat fuarı. Erişim Adresi: <https://www.artsy.net/article/artsy-editorial-1913-armory-dispelled-belief-good-art-beautiful>
- Görsel 2:** Yapay zekâ tarafından oluşturulan görüntülere karşı tasarlanmış bir yasak işareti. Erişim Adresi: <https://hyperallergic.com/806026/digital-artists-are-pushing-back-against-ai/>
- Görsel 3:** Alexander Nanitchkov. (2022). Erişim Adresi: https://www.instagram.com/p/CmTeTFtllxw/?img_index=1